

Omsorgsnämndens plan för utveckling av anhörigstöd i Tanums kommun

Dokumenttyp:	Plan
Beslutad av:	Omsorgsnämnden 2019-03-28
Gäller för:	Omsorgsnämndens verksamheter
Giltig fr.o.m.	2019-04-01
Senast reviderad:	--
Dokumentansvarig:	Områdeschef hälsa, sjukvård och rehabilitering
Framtagen av:	Anhörigsamordnare Ingela Löfqvist Ehn, områdeschef Fredrik Karlsson
Version nr:	1

TANUMS
KOMMUN

Omsorgsnämnden

Diarienummer:
ON 2019/0141 - 732

Innehåll

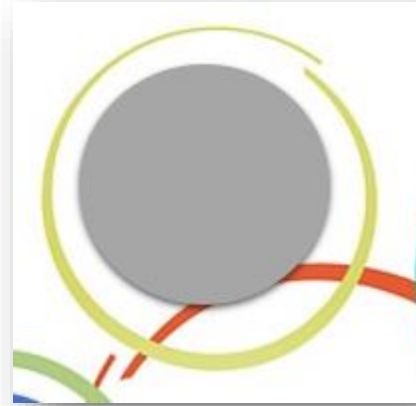
INLEDNING	4
Ansvar för anhörigstöd	4
Tidigare planering av arbetet	4
Planering av utvecklingsarbetet nu och framåt	5
Planens delar	5
BAKGRUND - ARBETET MED ANHÖRIGSTÖD	6
Varför ska vi arbeta med anhörigstöd?	6
Hur ska vi arbeta med anhörigstöd?	6
Lagkrav och vägledning	6
Stödinsatser	6
Kvalitetsledning	6
NULÄGESBESKRIVNING - SÅ HÄR ARBETAR VI MED ANHÖRIGSTÖD	8
Politisk styrning av anhörigstödet	8
Organisation av arbetet med anhörigstöd idag	8
Förvaltningens organisation	8
Område hälsa, sjukvård och rehabilitering	8
Avdelning för äldreomsorg- och funktionshinder	9
Mottagnings- och utredningsavdelningen	9
Kostenheten	9
Särskilda stödinsatser för anhöriga	9
Övrigt arbete kopplat till anhörigstödet	10
Kvalitetsledningsarbetet	10
DET HÄR BEHÖVER VI GÖRA - UTVECKLINGSOMRÅDEN	12
Framtid	12
Grundläggande utvecklingsarbete	12
Revidering verksamhetsmål	12
Implementering av kvalitetsledning	12
Kompetensförsörjning anhörigsamordnare	13
Riktat utvecklingsarbete	13
Fokusområden	13
Stöd till barn och unga	13
Stöd till anhöriga övriga grupper	13
Möjlighet att stötta anhöriga när den närstående avböjer bistånd	13
Utveckla arbetsmetod för att implementera anhörigstödsarbete i kärnverksamheterna	13
PLANENS GILTIGHET, REVIDERING OCH UPPFÖLJNING	14

Planens giltighet	14
Uppföljning av planen.....	14

Inledning

Ansvar för anhörigstöd

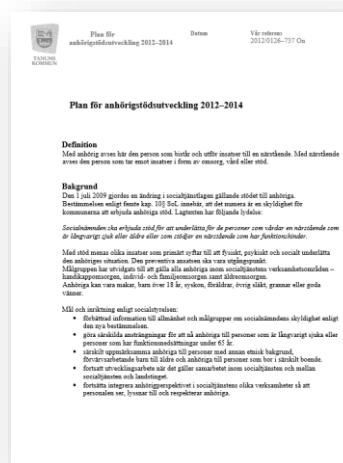
Omsorgsnämnden är ansvarig nämnd för kommunens socialtjänst, funktionshinderverksamhet och hälso- och sjukvård. I lagstiftningen som styr dessa områden finns krav på att verksamheten inte enbart ska ge stöd åt omsorgstagare/brukare/patienter utan också i olika omfattnings stötta deras anhöriga. Hur varje kommun utformar sitt stöd till anhöriga är valfritt, men det finns krav på att använda ett systematiskt kvalitetsarbete i verksamheter som bedrivs enligt socialtjänstlagen, lag om stöd och service till vissa funktionshindrade och hälso- och sjukvårdslagen.

I Tanums kommun finns en särskild enhet som arbetar med anhörigstödsfrågor, såväl med direkt stöd till anhöriga som indirekt genom att stötta kärnverksamheterna i omsorgsförvaltningen i hur de ska bedriva sitt anhörigstödsarbete. Arbetet med anhörigstöd ställer stora krav på samverkan mellan de olika verksamheterna som omsorgsnämnden ansvarar för.

Tidigare planering av arbetet

Det har tidigare funnits planer för anhörigstödet i Tanums kommun, bland annat en för åren 2012–2014 och en för åren 2014–2018.

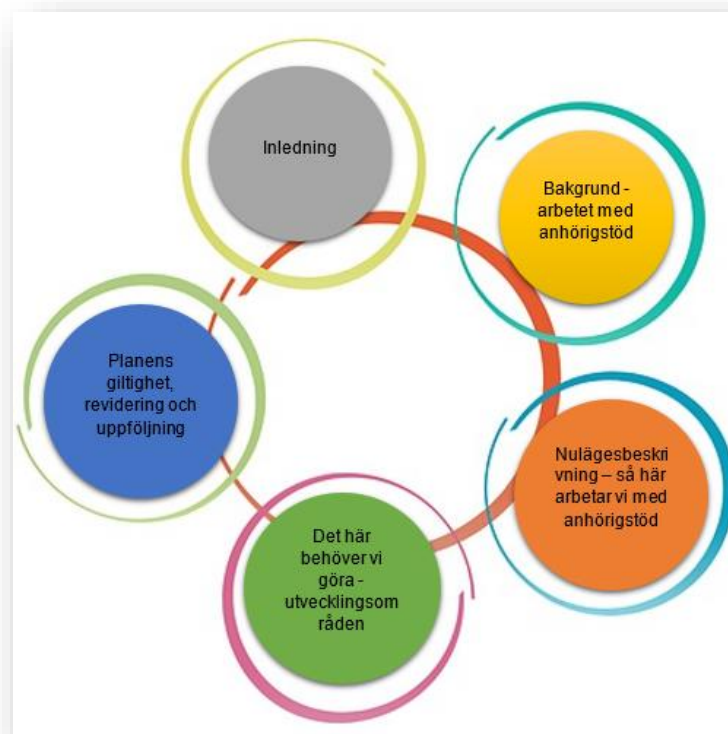
Planering av utvecklingsarbetet nu och framåt

I samband med att omsorgsnämnden ska anta en ny plan för åren från och med 2019 finns behov av att hitta annorlunda former för planen. Den nya planen fokuserar på de stora utvecklingsområdena kopplade till anhörigstödet. Den beskriver de områden där omsorgsnämndens verksamheter de kommande åren behöver arbeta strategiskt och systematiskt för att utveckla kommunens anhörigstöd.

Planens delar

Planen för utveckling av anhörigstödet består av fem olika delar:

- *Inledning*
- *Bakgrund – arbetet med anhörigstöd*
- *Nulägesbeskrivning – så här arbetar vi med anhörigstöd*
- *Det här behöver vi göra – utvecklingsområden*
- *Planens giltighet, revidering och uppföljning*

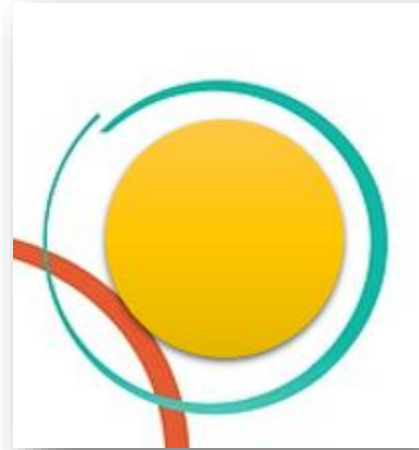

Bakgrund - arbetet med anhörigstöd

Varför ska vi arbeta med anhörigstöd?

Det finns bestämmelser i socialtjänstlagen om att personer som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk eller äldre som stödjer en närstående som har funktionshinder ska kunna få stöd från socialnämnden.

Det finns bestämmelser i hälso- och sjukvårdslagen om att barn som varaktigt bor med en vuxen som har psykisk ohälsa, är allvarligt sjuk eller har missbruksproblematik har rätt till stöd och information.

Hur ska vi arbeta med anhörigstöd?

Lagkrav och vägledning

De bestämmelser om anhörigstöd som finns sätter inte upp några formella krav vad gäller innehållet i arbetet, utan det är upp till verksamheten att själv definiera hur arbetet ska utformas och följas upp. Socialstyrelsen har tagit fram en vägledning för hur arbetet med anhörigstöd enligt socialtjänstlagen bör bedrivas.¹

Stödinsatser

Verksamheten behöver kunna erbjuda någon form av stödinsatser till anhöriga som omfattas av lagstiftningen. Det kan vara till exempel avlösning i hemmet eller på korttidsboende, enskilda stödsamtal eller samtalsgrupper. Exakt vilka stödinsatser verksamheten erbjuder kan variera och varje socialnämnd får själv välja och utforma stödet.

Hur anhörigstödarbetet bedrivs i Tanums kommun idag går att läsa mer i avsnittet ”Så här arbetar vi med anhörigstöd idag – nulägesbeskrivning”.

Kvalitetsledning

Det finns krav på att använda ett systematiskt kvalitetsarbete i verksamheter som bedrivs enligt socialtjänstlagen, lag om stöd och service till vissa funktionshindrade och hälso- och sjukvårdslagen. Det gäller därigenom också för anhörigstödsarbetet. Omsorgsnämnden i Tanum har antagit en riktlinje för kvalitetsledningsarbetet i sina verksamheter; omsorgsnämndens riktlinje för ständigt förbättringsarbete. I riktlinjen finns de övergripande bestämmelserna för kvalitetsledningsarbetet.

¹ ”Stöd till anhöriga. Vägledning till kommunerna för tillämpning av 5 kap. 10 § socialtjänstlagen”
<https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/20286/2016-7-3.pdf>

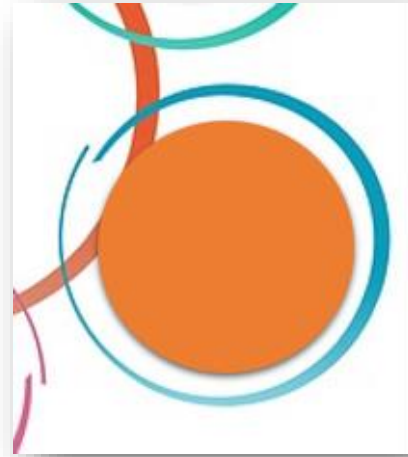
Utifrån riktlinjen har förvaltningen tagit fram ett visst antal rutiner som ska användas i verksamheterna.

Nulägesbeskrivning - så här arbetar vi med anhörigstöd

Politisk styrning av anhörigstödet

I budget antar kommunfullmäktige verksamhetsmål och kvalitetsgarantier för de olika verksamhetsdelar som omsorgsnämnden ansvarar för. I dagsläget innehåller dessa mål inga explicita formuleringar kring stöd åt anhöriga. Inte heller när det gäller kvalitetsgarantier finns det några som omfattar anhörigstödet arbete.

Utöver budget finns de planer som omsorgsnämnden antagit för anhörigstödet. Den senast antagna planen har använts i omsorgsnämndens verksamheter till viss del, men inte full tut. Det har heller inte genomförts någon systematisk uppföljning av antagen plan.

Anhörigsamordnarna har bland annat enligt plan sammanställt en verksamhetsberättelse per år, men varje avdelning/område inom förvaltningen har inte årligen tagit fram och följt upp egna delmål för att nå mål för anhörigstödet i kommunen.

Organisation av arbetet med anhörigstöd idag

Förvaltningens organisation

Anhörigstödet inom omsorgsnämndens verksamheter bedrivs idag på flera olika sätt, detta då de olika verksamheterna har olika förutsättningar både organisatoriskt och ekonomiskt. Förvaltningen är indelad i fyra avdelningar/områden och anhörigstödsarbete bedrivs inom alla utom i kostenheten.

Område hälsa, sjukvård och rehabilitering

I förvaltningens område/avdelning för hälsa, sjukvård och rehabilitering (HSR) finns en enhet för anhörigstöd. Inom enheten arbetar två anhörigsamordnare. Anhörigsamordnarna har två inriktningar på sitt arbete. De är en specialist/stödfunktion med uppdrag att stötta förvaltningens kärnverksamheter i att utveckla sitt stöd till anhöriga inom ramen för den ordinarie verksamheten. De bedriver också viss egen kärnverksamhet, främst någon form av förebyggande/uppsökande verksamhet där stödsamtal till enskilda och informationsträffar för olika grupper ingår. Anhörigsamordnarna arbetar också med olika former av informationsmaterial och -kanaler samt föreläsningar, träffar med mera.

Utöver anhörigsamordnarna finns också annan verksamhet inom området, till exempel hemsjukvård, samt arbets- och fysioterapi. Dessutom hanterar verksamheten också handläggning av bostadsanpassningsbidrag. Inom området finns inga anhörigambassadörer.

Avdelning för äldreomsorg- och funktionshinder

Inom avdelning för äldreomsorg och funktionshinder finns det så kallade anhörigambassadörer i de flesta arbetsgrupperna. Anhörigambassadörerna ingår i ett nätverk som leds av anhörigsamordnare och har i uppdrag att fokusera på verksamhetens anhörigstödsarbete.

Eftersom det inom äldreomsorg och funktionshinder också finns externa utförare, till exempel av hemtjänst och personlig assistans, och det i avtalen med dessa inte finns krav på att bedriva anhörigstödsarbete på det sätt som beslutats av Tanums kommun, täcker inte nuvarande arbetsmetod fullt ut anhöriga till dessa personer. Dessutom påverkar den ekonomiska modellen i hemtjänsten, där resursfördelning sker, möjligheterna för den kommunala hemtjänsten att delta fullt ut i detta arbete.

Mottagnings- och utredningsavdelningen

Inom mottagnings- och utredningsavdelningen finns såväl enheter som arbetar med handläggning och myndighetsutövning och verksamheter som arbetar med att verkställa fattade beslut, till exempel resurs- och behandlingsteamet och stödboendeverksamheten. Avdelningen ansvarar också för kommunens integrations- och flyktingverksamhet. Inom avdelningen finns inga anhörigambassadörer.

Kostenheten

Inom kostenheten finns inga anhörigambassadörer, men kostenheten bedriver inte heller någon verksamhet där de direkt träffar anhöriga.

Särskilda stödinsatser för anhöriga

Omsorgsnämnden erbjuder idag ett flertal särskilda stödinsatser med anhöriga som målgrupp. Några av dem är biståndsbedömda, andra är öppna verksamheter.

Omsorgsnämnden har antagit en riktlinje för bistånd inom äldreomsorgen. I den finns det vissa skrivningar om anhörigstöd och det framkommer bland annat att det är möjligt att få anhörigavlösning i hemmet upp till åtta timmar i månaden kostnadsfritt. Detta under förutsättning att den närstående (det vill säga inte den anhörige) ansöker om insatsen.

Ytterligare anhörigstöd inom ramen för äldreomsorgen är insatserna korttidsvistelse eller växelvård. Också där krävs det att det är den närstående som ansöker om insatsen och det är också hen som får vara på korttidsboendet.

Omsorgsnämnden har också antagit ett flertal andra riktlinjer för stödinsatser inom till exempel funktionshinderområdet och missbruk. I dessa omnämns anhörigstöd som viktigt, men det finns inga särskilda stödinsatser med anhöriga som målgrupp.

De öppna insatserna med anhöriga som målgrupp är till exempel:

- Gruppverksamhet för anhörig som har närstående med beroendeproblematik.
- Gruppverksamhet för anhörig som har närstående med afasi.
- Gruppverksamhet för anhörig som har närstående minnesproblematik.
- Gruppverksamhet för anhörig som har Närstående med psykisk ohälsa.
- Anhörigcaféer.
- Enskilda samtal med anhöriga.

Dessa insatser planeras och genomförs av anhörigsamordnarna per verksamhetsår.

Övrigt arbete kopplat till anhörigstödet

Kvalitetsledningsarbetet

Omsorgsnämnden i Tanum har antagit en riktlinje för kvalitetsledningsarbetet i sina verksamheter; omsorgsnämndens riktlinje för ständigt förbättringsarbete. I riktlinjen finns de övergripande bestämmelserna för kvalitetsledningsarbetet. Utifrån riktlinjen har förvaltningen tagit fram ett visst antal

rutiner som ska användas i verksamheterna. De grundläggande delarna i kvalitetsledningsarbetet är att planera och leda, följa upp, kontrollera och utvärdera samt att förbättra.

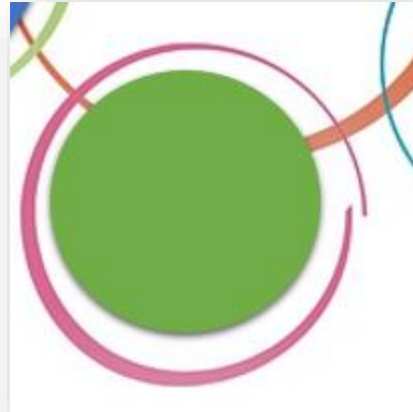

Det systematiska kvalitetsarbetet är idag inte fullt ut implementerat i arbetet med anhörigstöd.

Det här behöver vi göra - utvecklingsområden

Framtid

Inom de kommande åren behöver utveckling ske av kommunens anhörigstödsverksamhet. Visst arbete är grundläggande utvecklingsarbete till exempel arbete med verksamhetsmål och kvalitetsledning. Annat arbete är mer specifikt anhörigstödsarbete där vissa delar behöver utvecklas, till exempel hur verksamheten ska ge stöd till barn och unga som är anhöriga.

Grundläggande utvecklingsarbete

Revidering verksamhetsmål

De verksamhetsmål som gäller för omsorgsnämndens verksamheter idag beslutas av kommunfullmäktige i samband med budget. Rent organisatoriskt hör anhörigstödet hemma under äldreomsorgen och det prioriterade verksamhetsmål som finns där. Målet idag innehåller ingen explicit formulering om anhörigstöd. I nästkommande budgetprocess bör därför förslag på reviderat verksamhetsmål tas fram av förvaltningen och lämnas till omsorgsnämnden och därefter till kommunstyrelsen och kommunfullmäktige. Eftersom anhörigstödsarbete ska bedrivas också inom individ- och familjeomsorg, integrations- och flyktingverksamhet samt funktionshinderverksamheten bör samma typ av formulering läggas till också i verksamhetsmålen som rör dessa områden.

Implementering av kvalitetsledning

Omsorgsnämnden har antagit en riktlinje för ständigt förbättringsarbete (kvalitetsledning) som gäller för alla verksamheter nämnden ansvarar för, också anhörigstödet. Utifrån detta ska det systematiska kvalitetsarbetet implementeras i anhörigstödsverksamheten.

Som en del av detta arbete bör ett förslag på riktlinje för det löpande arbetet med anhörigstöd i omsorgsnämndens kärnverksamheter tas fram av förvaltningen. Riktlinjen bör innehålla de övergripande bestämmelserna för anhörigstödsarbetet, detaljer och kompletterande bestämmelser bör regleras i förvaltningsrutiner. Det är av vikt att ha i åtanke att anhörigstödsarbete ska bedrivas i omsorgsnämndens samtliga verksamheter, vilket innebär att det i många fall görs i samverkansprocesser.

Utöver ett förslag på riktlinje bör också övriga delar av det systematiska kvalitetsarbetet implementeras i anhörigstödsverksamheten.

Kompetensförsörjning anhörigsamordnare

En väl fungerande anhörigstödsverksamhet är beroende av att de personer som arbetar där har god kompetens på området, såväl formell som reell, och att kompetensen utvecklas löpande. Kompetensförsörjningsfrågor hanteras i omsorgsnämndens kompetensförsörjningsplan, som utgår från den kommungemensamma kompetensförsörjningsstrategin. Det är av vikt att inkludera anhörigsamordnare i omsorgsnämndens kompetensförsörjningsplan.

Riktat utvecklingsarbete

Fokusområden

Utöver ovanstående utvecklingsområden, som är en del av omsorgsnämndens systematiska arbete, så finns det också behov av att arbeta vidare med vissa fokusområden kopplade till anhörigstödsverksamheten.

Stöd till barn och unga

Barn och unga som är anhöriga till vuxna med stödinsatser från socialtjänst och hälso- och sjukvård är ofta en extra utsatt grupp. Det finns en risk för att de i större omfattning drabbas av till exempel psykisk ohälsa. Fokus de närmaste åren bör därför vara att utveckla stödet som ges till dem. Detta arbete bör ske i samverkan med de enheter inom omsorgsförvaltningen som arbetar med stöd till barn och unga, till exempel handläggare och resurs- och behandlingsteam.

Stöd till anhöriga övriga grupper

Mycket av anhörigstödsverksamheten idag har fokus på äldreomsorgen. Detta främst utifrån att bestämmelserna i socialtjänstlagen först enbart omfattade anhöriga inom äldreomsorgen. Verksamheten skulle dock behöva utvecklas och anpassas så att den också lämpar sig väl för att ge stöd åt övriga grupper, till exempel (yngre) anhöriga till yngre med demenssjukdom, anhöriga till personer med psykisk funktionsnedsättning, anhöriga till personer med missbruksproblematik och anhöriga till personer med LSS-insatser.

Möjlighet att stötta anhöriga när den närstående avböjer bistånd

De biståndsbedömda insatser som erbjuds i anhörigstödande syfte riktas som regel till den närstående, alltså till den person som är sjuk/i behov av stöd. Eftersom stödinsatserna är frivilliga kan hen tacka nej, samtidigt som hens anhöriga är i behov av avlastning. För att kunna erbjuda stöd till den anhöriga skulle kommunen behöva utreda möjligheter och förutsättningar till stöd åt den anhörige, trots att den närstående avböjer biståndsinsatser.

Utveckla arbetsmetod för att implementera anhörigstödsarbete i kärnverksamheterna

I dagsläget tillämpas arbetsmetoden med att utse anhörigambassadörer i enheterna inom förvaltningens avdelningar. Den har inte implementerats fullt ut, till stor del beroende på att förutsättningarna skiljer sig så mycket åt organisatoriskt och ekonomiskt. För att anhörigstödsarbetet ska bli en självklar del i alla kärnverksamheterna behöver arbetsmetoden ses över och eventuellt revideras. Detta kan göras inom ramen för den riktlinje för anhörigstödsarbetet som förvaltningen bör ta fram ett förslag på, se ovan.

Planens giltighet, revidering och uppföljning

Koppling till kvalitetsledningsarbetet

Enligt omsorgsnämndens riktlinje för ständigt förbättringsarbete ska omsorgsnämnden, i samband med att en plan antas, besluta om hur länge den gäller och när den ska följas upp.

Planens giltighet

Planen för anhörigstödsarbetet gäller från och med 2019 och framåt. Den ska revideras vid behov.

Uppföljning av planen

Planen ska följas upp årligen genom att förvaltningen sammanställer en rapport som beskriver hur utvecklingsarbetet enligt planen bedrivits. Om uppföljningen av planen visar att den behöver revideras ska förvaltningen ta fram ett förslag på reviderad plan.